

Паула Лайт

Робство и монополи

Нека се качим за миг във вълшебната машина на времето и отпътуваме назад, към древните цивилизации на Египет и Вавилон. За да създадат възвишената култура, която са притежавали, за да достигнат до проникновени научни открития и цветуща икономика в рамките на своята епоха, те изцяло са зависели от водата. Реките Тигър и Ефрат за Вавилон и реката Нил за Египет били като кръвта на страните, която поддържала голямото сърце на населението живо и пулсиращо.

Така се появило водното робство. Тези, които не притежавали достъп до благословените, разхлаждащи и оплождащи води, били съвършено безпомощни и обречени на гибел. Така, за да оцелеят, били принудени да продадат в робство и изгубят всичко: силата на ръцете и нозете си, телата си, духа, разума и свободата си, само за да получат дори и оскъден достъп до вода.

Да, на дълбоката древност тези сурови закони на оцеляването някак й подхождат. Темелите на човешката култура са се изграждали, циментирани с пот, кръв и сълзи.

Но, дали са уместни подобни жестоки правила днес, в двадесет и първи век, в модерната и съвременна европейска държава, наречена България?

Не, нито преувеличавам, нито пресилвам тъмните краски на картината. Кажете, на колко от нас животът не зависи от електрокомпаниите и ТЕЦ? При кого от нас всичко, мисъл, бюджет, разум, кръв и нерви, не са обвързани с първичния животински ужас, че ще отминем без светлина и топлина? Отказваме се от право на почивка, на книги и театър, на по-питателна храна, за да изплащаме едни чудовищни, непосилни спрямо дохода ни сметки. Превърнали сме се в обезумели счетоводители на разорени фирми, във вманиачени особняци, които отчаяно се опитват да поберат два литра вода в бутилка за един литър, ако приемем, че течността са разходите ни за енергия, а бутилката – нашите доходи. И така, бавно и неумолимо, ден след ден, животът ни се превръща в истински ад.

Нека се докоснем до българското чудо, назовано електроснабдяване.

Тук няма да се спирам на безумието на няколко поредни правителства, на затварянето на реакторите на АЕЦ-Козлодуй и на обезкръвяването на енергийната ни система. Всички знаем, че резултатът е плод или на тлъсти комисионни, спечелени срещу цената на народната кръв и сълзи, или на неописуем идиотизъм при преговорите с Европейския съюз.

Вижте, дори и аз, която имам отчайващо ниско мнение за интелекта на нашите политици, не мога да повярвам, че природата би могла да създаде и толерира чак такова малоумие! Значи, остава другото обяснение. Но, нека сега не говорим за затварянето на реакторите. Рано или късно, предателството среща своето възмездие и виновните ще заплатят висока цена.

Нека сега поговорим за монополите в електроснабдяването. „Какви монополи?“ – биха ми възразили някои политически папагали с мозъчна лоботомия. – „Нали раздържавихме или приватизирахме електричеството?“

Подобна насока на мислене ми напомня за анекдота как Бог, след като създал Ева, великодушно махнал с ръка на Адам: „Избирай, Адаме! Всички жени са твои!“

Защото, териториално, определен регион може да бъде и е обслужван само от една електрокомпания. Зависи от това дали живееш в Западна или в Източна България. Ако, например, жител на столицата, обслужван от „Чес“ – чехската електрокомпания, поиска да бъде обслужван от ЕОН – немската, единствената му възможност ще бъде, ако се откаже от жителството си и се премести в източната част на страната. А от тук до робството има само една крачка.

Първите вопли, след приватизацията, се разнесоха за отвратително лошото качество на услугата. Абонати и на двете компании пропищяха от рязкото спиране на електрозахранването или смяната на фази, при което се повреждаха и излизаха от строя скъпи хладилници, компютри и перални, закупувани на лизинг, с кървава пот. Никой не взе мерки, нито се загрижи за пострадалите. Не знам и някой да е получил обезщетение.

Но по-измъчени писъци се разнасят, заради пълната мътилка по отношение на сметките, които се заплащат. Всъщност, никой не може да разбере какво, по колко и за кога дължи. Няма да забравя за онази жена, на която самият доставчик начислявал със стотинки по-малко месечно и тя си плащала сметките най-добросъвестно. Накрая, спрели тока ѝ за неуредени задължения. Принудили я да плати четиридесет лева, за да я прикачат, като трябвало да попълни куп молби и изчакала огромна опашка! Колко уничително!

Ако просрочиш плащането си дори с ден, горко ти! Без предупреждение, без диалог и опит за разбирателство, ти дърпат шалтера и хич не им пука колко непосилна ще е за джоба ти допълнителната глоба.

Веднъж станах очевидец на сцена, при която отчаян баща на тридесет дни кърмаче молеше да го изчакат три дни, защото работодателят

закъснял със заплатите, а детето му можело да умре без отопление и без затоплено мляко. Служителката сви отегчено рамене и дори не пожела да го изслуша докрай, сякаш не беше жена и никога и не бе чувала какво е да си майка.

Едно възрастно семейство, живеещо в малка къщица на село, било обвинено в кражба на ел. енергия и санкционирано да плати около четири хиляди лева. Дори целият годишен доход на двамата не възлизал на толкова. Не знам кой крив, кой прав, но човекът решил да съди електрокомпанията и съдът преценил, че хората дължат само около седемстотин лева. Докато таяли тежките и мъчителни дела и хората стояли без ток, мъжът получил мозъчен инсулт и тръгнал с патерици, а жената претърпяла тежка сърдечна операция. Все пак, успели да съберат сумата и отишли да си плащат, но, уви! Отказвали да им приемат парите и да възстановят електрозахранването им. Ту компютър бил блокирал, ту трябвало да получат подписа на някой си администратор от първо ниво, а той пък чакал мотивираното становище на юрисконсулта и т.н. и т.н. Мотали ги повече от шест месеца и мъжът умрял, преди да дочака „да грейнат електрическите слънца“.

Когато, обаче, допуснат грешки в електрокомпаниите, е истинско нахалство дори да го споменеш. Както Бог в теологията, както партията в недалечното минало, сега Монополът не може да греша или пък е прав, дори когато съгреша. Омотали са ни в мрежите на някакво толкова безумно счетоводство, че, в сравнение с него, дори Мартенският заек в „Алиса в страната на чудесата“ ми изглежда направо логичен. Познавам много добри икономисти, които объркано свиват рамене и не могат да обяснят мистерията на мистериите – как се формират дължимите суми за електричество във всяка от двете компании. Ако нещата се забавят от страна на снабдителя, лихвите плащаш ти. Ако снабдителят е допуснал грешка при отчитане на тарифата, тежестта пак ляга върху теб.

Една моя позната (след като изнесли всички електромери в табла на улицата и ги подменили с нови) отишла да разговаря за сметка, при която, въпреки че се отчитала и дневна и нощна енергия и във фактурата са отбелязани, цялата консумация била начислена на цената на дневната. Обяснили й, че това било така, защото електромерът й бил едно тарифен и трябвало да направи заявление, за да й се отчита в компютъра и нощната енергия. Когато се съгласила, казали й да плати шестдесет и осем лева за заявлението. Когато запитала според кой закон, правилник или наредба се заплащат подадените заявления, получила отговор, че така нареджат в ПИСМОТО. Прозвучало така, все едно, че ставало дума за

свещените скрижали, които Мойсей получил на планината Синай. Въпросът на дамата какво е това писмо вече прозвучал като непоносимо нахалство на служителката и тя се разкрещяла, че ако гражданката иска да ѝ се отчита консумацията по две тарифи, трябва да си плати упоменатата сума, без да задава толкова много въпроси. Тъй ами, робите нямат право на обяснения!

А къде във всички тези безобразия е държавата ни? Няма ли да защити своите граждани и данъкоплатци? – би попитал всеки невинен европейец, жител на цивилизована страна. Каква блажена наивност! Каква ти държава, след като електроснабдяването за Западна България е продадено на чешка компания със сто процента държавно участие? Как може да се говори за суверенитет, достойнство и зачитане на човека, след като „приватизацията“ в случая се състои в отстъпване на национални права и задължения на друга нация?

Вярно, съществува Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (ДКЕВР), председателствана от господин Константин Шушулов. Може би, би трябвало да наречем човека Шушуков (поради заговорничене с монополите) или Шушумигов (заради послушанието към волята на същите).

Във всеки случай, до този момент, не съм видяла да се размахва шпага в защита на ошетените български граждани от страна на председателя на тази комисия, който определено не може да бъде оприличен на рицар с бляскави доспехи.

Спомням си фарса във връзка с незаконно надветите суми през 2003–2004 г., когато хората, повярвали в неоспоримостта и непоклитимостта на едно решение на Върховен административен съд, се опитаха да съдят Електроразпределение и станаха жертва на най-абсурдната гавра с правата си, която можем, да си представим. Не, смешно е да разчитаме на ДКЕВР (държавна комисия за енергийно и водно регулиране)!

Но, да оставим за миг сиянието на електрическите слънца, които за мнозина от нас често гаснат периодично и ни оставят да потънем в мрак. Да спрем поне кратък поглед и на другия ужас – ТЕЦ.

Да забравим за непосилните цени, за неясните сметки, за размитите разходи. Нека забравим дори безобразията и кражбите, източването и тъмното забогатяване на мутри, сред които Вальо Топлото е само дребна риба. Нека се абстрахираме и от бячите на Ковашки, които ходят по двама да връчват предупреждения за плащане в провинцията и имат такъв вид и обноски, че не една старица, попаднала на тях, се е подмокряла от ужас.

Нека се спрем само на едно от узаконените насилия на монопола.

Задържали един мъж за убийство на съпругата му. „Не съм виновен аз! Бедата е в отровните гъби!“ – крещял той. „Хм, че нали жена ти умря от удар в главата?“ – възмутил се прокурорът. – „Да, но само, защото не искаше да яде гъби!“

Подобно е положението и с хората, които просто НЕ ИСКАТ или не могат да ползват този продукт. Те, за жалост, нямат право на „каприза“ да се откажат от него. Не, разводът с ТЕЦ е по-невъзможен и от този при брак на монарси-католици. Поколения наред отчаяно и глухо ще дрънчат с оковите на тръбите, които минават през домовете им и всеки сезон ще плащат необясними хиляди, като при това зъзнат от студ. Подобно на китайските легисти и у нас ще бъде насадена човеконенавист. Узаконената принуда ще настрои съсед срещу съседа и си мисля, че, не след дълго, ще имаме нов раздел в криминалистиката – убийства с енергиен мотив.

Познавам жена, която, болна от цироза и с минимална пенсия, помолила да я оставят на мира. „Пломбирах си всички радиатори“ – каза-ла. – „Не мога да си позволя да се топля, защото ще остана без средства за лекарства и ще умра“. Отговорът на сладичките, добри момчета на Ковашки бил: „Като не можеш да си плащаш парното, иди да живееш в гората!“.

А помните ли грозната сцена с публичната продан на вещите на старицата – пенсиониран стоматолог? Тя също не иска да ползва услугите на ТЕЦ. Как е възможно чрез едно натрапено положение и принуда да се ограбва и унижава възрастна българска гражданка? За жалост, всичко е възможно!

Бих могла да изпиша томове за енергийното робство на българите. Това биха били страници, напоени с кръв и сълзи, една твърде черна книга. Но, вместо това, бих предпочела да споделя мнението си какво може да се направи.

Много просто! Нека действаме подобно на всички роби от времето на Спартак до наши дни. Когато мине зимата, например, от май, да се уговорим и да спрем плащанията до тогава, докато монополистите не седнат на масата за преговори и се принудят да обсъдят всички описани безобразия и още толкова, които съм пропуснала в момента. Но, трябва да бъдем представявани от някакъв обществен или граждански комитет, защото ДКЕВР би ни продала за паница леща!

Но, уви! Съзнавам, че идеята ми е утопия. Най-бедните, най-ощетените първи ще извият опашка, за да платят лептата си на големия бял

господар. Ами тогава? Не знам. Може би, сме нация от мазохисти и робството просто ни харесва!

КРАЙ

© 2008 Паула Лайт

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9518>]